

EL LLENGUATGE

*Voltar i
entornar*

El Diccionari Fabra reconeix al verb *entornar* dos significats diferents: com a verb transitiu «donar la segona llaurada (a la terra)» i com a verb pronominal, és a dir, *entornar-se*, «encongir-se la roba després de rentada». La Gran Enciclopèdia Catalana n'hi afegeix un tercer (com a verb transitiu): «fer el segon cosit a les juntures de la roba».

Observem, per tant, que no es considera licit l'ús que avui es fa del verb *entornar-se* significat «anar-se'n cap al lloc d'on hom ve». La forma correcta, en realitat, és *tornar-se'n*, que podem considerar com una locució o frase verbal anàloga a *anar-se'n*, en què el conjunt pronominal confereix un nou valor al verb, sense que el pronom *en* tingui cap valor de complement, com a substitució o representació d'un terme de l'oració esmentat abans. Oracions com *Ara me'n torno* o *Se'n tornaran aviat* tenen una pronunciació idèntica a *Ara m'entorno* i *S'entornaran aviat*, i d'aquí prové aquest ús que no es considera correcte del verb *entornar-se*, amb el ponom *en* aglutinat al verb a tall d'un prefix, com s'esdevé en els verbs *endur-se* i *emportar-se*. Amb els pronoms en posició enclítica (col·locats després del verb) ja no hi ha coincidència entre les formes correctes del verb *tornar-se'n* i aquelles més o menys habituals que hom convé que cal evitar: *Torna-te'n* en lloc de «Entorna't».

També avui hi ha qui fa servir el verb *entornar* amb el mateix valor que *voltar*, com si fos un derivat del substantiu *entorn*, que usem en plural amb un significat idèntic a *voltants*, i en les locucions *a l'entorn* i *entorn de*. El raonament, segurament inconscient, que ha conduït a aquest ús del verb *entornar* sembla ben clar: si amb el mateix valor que *al voltant* es pot dir *a l'entorn*, amb el mateix significat que *voltar* es pot usar *entornar*. Però ja sabem que el llenguatge no és una regla de tres i, per tant, no podem admetre com a bo aquest raonament. A l'article *voltar*, del Diccionari Fabra, trobem l'exemple (del seu ús intransitiu) *La terra volta a l'entorn del sol* així com, de nou, la locució *a l'entorn* en una de les definicions del seu ús transitiu. Podem, doncs, *voltar a l'entorn*, però no «entornar al voltant»; així com podem *voltar el castell* però no «entornar el castell». I si volem precisament recórrer a la locució *al voltant*, com que no direm *voltar al voltant*, ens podem servir de girar: *la terra gira al voltant del sol*.

Albert Jané